

СТАНОВИЩЕ

относно дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор”, Област на висшето образование: 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление: 3.2. Психология, научна специалност: Педагогическа психология

Автор на дисертационния труд:

Десислава Пламенова Петрова

Тема на дисертационния труд: „Подходи към ученето и емоционална интелигентност при юноши“

Научен ръководител:

проф. д. пс. н. Йоана Димитрова Янкулова

Получени материали: автобиография, дисертация, автореферат

1. Кратка информация за образователния и трудов път на докторантката

Десислава Пламенова Петрова е родена на 14.11.1991 година. Завършила е бакалавърска степен по Стопанско управление с профил немски език, в Софийски университет „Св. Климент Охридски“ през 2014 година. Интересът и към психологията я насочва към обучение и придобиване на образователна степен „магистър по Трудова и Организационна психология“ през 2016 година. Още следващата година става редовен докторант към катедра „Социална, организационна, клинична и педагогическа психология“ към Софийски университет "Св. Климент Охридски", под научното ръководство на проф. д.пс.н. Йоана Димитрова Янкулова. Има ръководен опит като заместник председател „Човешки ресурси“ и председател на Локален Офис AIESEC в Софийски университет и зам. председател „Човешки ресурси“ – AIESEC, България. Макар и кратък, тя притежава богат професионален опит, свързан с работа с хора: консултант относно диагностика и интервенции за повишаване на екипната ефективност към Escreo (3§3), асистент и офис мениджър, ангажиран с подпомагане, подготовка и провеждане на обучения за личностно, професионално и бизнес развитие; ръководство на проекти и екипи; създаване на съдържание за онлайн платформи; подбор на участници и работа с клиенти.

Знанията и по английски и немски езици я прави успешен фрилансър. Понастоящем тя е насочила вниманието си върху създаване на текстово съдържание на блог статии, продуктови описания, секции на уеб страници на двата езика към Дисръптив Диджитъл ЕООД.

2. Структура на дисертационната разработка

Представеният дисертационен труд е обсъден и насочен за защита от катедра „Социална, организационна, клинична и педагогическа психология” във Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски” със заповед на Ректора № РД 38-529 от 16.11.2020г. Общият обем включва 290 страници, разположени в пет глави, заключение, литература и приложения. Използваната литература е представена от 413 заглавия на български, немски, френски и английски език. Текстът е онагледен с 20 таблици, 41 фигури и 10 приложения.

2. Актуалност на разработения научен проблем

Променилата се социално-икономическа обстановка, в последната година, постави образователната система пред огромно предизвикателство – промяна в реализацията на учебния процес и оценката за неговата ефективност. Промени се образователната стратегия за обучение на учениците от всички степени на образование. Както в реална среда, така и при създадените организационни мерки за обучение в онлайн среда, ученето продължава да се оказва една от проблемните зони в образователната система и затова всяка идея, свързана с неговото усъвършенстване, позоваваща се на научни подходи, ориентирани към засилване не само на когнитивната активност, но и взаимодействащата емоционалност, би следвало да се приветстват.

В представената разработка, докторантката още в началото обосновава значимостта на получените изследователски данни като факти даващи основание „да се приеме, че ученето и съпътстващите го емоционални преживявания, през юношеството, са актуални проблеми в сферата на образованието“ (стр.10) Това и разбиране е продължение на налично предходно изследване за ролята на ученето и емоционалната интелигентност при доброволческата дейност (като част от системата на неформалното образование) Приветствам устойчивостта на изследователския и интерес и научното търсене на „спецификите и взаимовръзките между емоционалната интелигентност, подходите към ученето и съзнателното отношение на юношите към образователните условия, в които протича учебният процес и се осъществяват междуличностните взаимодействия“. Смятам, че идеите и

получените резултати, от проведеното изследване в реална среда, допълват и подпомагат разбирането за личностните аспекти на процеса на учене в периода на юношеството. Насочеността им към образователната практика е безспорна.

3. Основни акценти в съдържанието на дисертацията, творческа интерпретация на научните концепции и идеи на автори, свързани с изследваната тематика

Богатият теоретичен обзор представен в първите глави на дисертационната разработка е доказателство за научната отговорност с която Десислава Пламенова Иванова е подхождала към разкриване съдържателната страна на изследваните феномени. Класическите и съвременни научни идеи за ученето, като саморегулационен процес, са представени чрез различни школи – асоционизъм, бихевиоризъм, когнитивизъм, конструктивизъм с акцент неговата ефективност и личностна мотивация за постижение. Специфичността в подходите към ученето тя разкрива чрез теорията за обработка на информация, както и идеите за качествените различия в процеса на учене на Ф. Мартън, Р. Салджо, Л. Свенсън и Г. Паск. Добрата си информирана аналитичност, докторантката, показва чрез ясно дефиниране на понятията, които са основни за изследователските и търсения - „подходи към ученето”, „стилове на учене”, „когнитивни стилове”, „отношение към ученето”, допълващи се с понятията „интелект“, „социална и емоционална интелигентност“ и „модел за емоционална интелигентност“. Връзката между тях включва доказани двупосочни закономерности между емоциите, качеството на учене и нивото на учебни постижения. Това се отнася не само до отделния ученик, но и до училищния клас, като социална формална група и влиянието на учителя, като неразделна част от работата му с него. Връзката между конструктите: процес на учене, преживяване, съпреживяване и оценка значимостта на увереността в личните способности и постижения, се обосновават целенасочено и убедително. Логично, авторката представя и основните специфични възрастови особености на юношеството, като етап от онтогенезиса на личността за нейното когнитивно и социално функциониране. Позволявам си да обърна внимание върху стиловата обезпеченост на предложения текст. Личи си не само теоретичната компетентност, но и умението на Десислава Пламенова Иванова да представя, с научен похват, творческите си виждания.

4. Методология на емпиричното изследване.

Изследователските си компетенции докторантката доказва чрез организацията и провеждането на психологично изследване. Последното определям като добре замислено и успешно реализирано. Убедително звучи научната цел: „проучване спецификите в ученето и съпътстващите емоционални преживявания през юношеството посредством разкриване на особеностите и взаимовръзките между подходите към ученето, отношението към ученето и емоционалната интелигентност на учениците“. Приемам повдигнатите четири хипотези и подхипотези. Те звучат убедително и аргументирано. Действително, може да се предположи, че повишената потребност от знания и опит мотивират юношата към търсене на подходи за по-задълбочено разбиране на учебния материал, което стимулира реализирането на самата учебна дейност. За разлика от учениците в предходните възрастови периоди, интересът към усвояването на учебния материал е силно субективизиран и се влияе не само от познавателните потребности, но и от оценката за личността на учителя, личностните нагласи и типа взаимоотношения със съучениците. Атмосферата в класа също е важен предиктор за отношението към учебния процес и индивидуалните и контекстуални оценки за неговата ефективност. Предположението, че емоционалната интелигентност, като личностен конструкт, силно повлиява това, също е логично твърдение.

Така формулираните научно-изследователски задачи, синхронизират с поставената цел. Избраните психологични въпросници определям като релевантни относно възможността за търсене на взаимовръзки между изследваните дименсии. Освен това, докторантката с изследователска коректност, предлага резултати от използвана статистическо-математическа процедура, чрез която установява висока степен на вътрешна консистентност на отделните скали (с алфа на Кронбах) с което доказва надеждността на получените данни и направените изводи. Използвани са:

1. Ревизиран въпросник, изследващ подходите към ученето (Revised Approaches to Studying Inventory – RASI) (Duff, 1997) - самооценъчен въпросник, изследващ специфичното съчетание между мотивационната ориентация на учениците и прилаганите, от тях, стратегии за учене с алфа на Кронбах за целия въпросник ($\alpha=0,771$)

2. Въпросник за измерване на отношението към ученето” (Course Perception Questionnaire/ CPQ) (Entwistle & Ramsden, 1983) изследващ съзнателната връзка, която учениците имат с учебния процес, елементите на

учебната среда и значимите социални партньори в училище. От въпросника са отстранени 12 айтема, като останалите 28 са с висок коефициент на вътрешна съгласуваност ($\alpha=0,795$), което го прави приложим за измерваната дименсия.

3. Кратка версия на „Въпросник за оценка на емоционалната интелигентност като личностна черта при юноши” (Trait Emotional Intelligence Questionnaire Adolescence Short Form – TEIQue-ASF) (Petrides et al., 2006) с регистрирана висока надеждност на целия инструмент ($\alpha=0,808$).

И трите използвани психологични въпросника са адаптирани за български условия.

Обхватът на изследваните лица е голям – 342 ученици (162 момчета и 168 момичета), което прави резултатите надеждни. Факторът пол и възраст са включени като променливи, като за допълнение към анализа авторката използва информация относно средния успех от предходната година и участието в извънкласните дейности, на всяко едно от изследваните лица. Те успешно допълват основната информация и разширяват обхвата на изследователските анализи.

5. Доказване на повдигнатите хипотези, умение за интерпретация, анализ и обобщение на получените данни

От цялостното ми прочитане на дисертационния труд, изразявам положителната си оценка най-вече за пета глава, в която в аналитична и логически издържана последователност, докторантката предлага резултати от проведено психологично изследване. Наличната им структурна подреденост е доказателство за умението и да анализира, сравнява и обобщава получени данни чрез математико-статистически процедури, които спомагат за потвърждаване (или не) на повдигнатите хипотези. В този смисъл е важно да се отбележи фактът, че някой от хипотезите се потвърждават частично и докторантката умело успява да обоснове това. Тя доказва, че подходите към ученето са динамични и се предиктират от възрастта и пола на учениците. Запазва се тенденцията момичетата да разполагат с по-добре развити умения за прилагане на когнитивни и метакогнитивни стратегии, да проявяват по-голяма последователност във връзка със своите учебни навици, да планират по-добре своята учебна работа, да се подготвят по-съвестно за изпитвания и да осмислят критически своите предишни постижения. Регистрираната динамичност в емоционалните аспекти на Аз – ефективността освен с непълното формиране на личностните черти в периода на юношеството, могат

да се свържат и с процеса на формиране на социални умения и компетенции за междуличностно общуване, включващи развитие на емпатия, самоконтрол и опознаване на собствените емоции. Мисля, че това са важни характеристики за насочеността на познавателните потребности и търсения на учениците, а чрез тях и изборът на типа подход за учене (задълбочен и стратегически) и докторантката успешно доказва това. Заключение, че „емоционалните аспекти на Аз-ефективността оказват положително влияние върху способността на учениците да си поставят високи цели, както и умело да управляват своите вътрешни и външни ресурси в хода на самоподготовката“ определям като значимо за образователната практика, особено факта, че само стратегическият подход към ученето опосредства напълно влиянието на емоционалната интелигентност върху учебния процес. Позволявам си да мисля, че значимостта на стратегическия подхода за учене се определя до голяма степен и от изкристализиралата (или не) професионална ориентация на учениците в горната училищна възраст. Независимо, че това не е предмет на настоящето изследване, предлагам на докторантката да помисли върху подобна вероятност за в бъдеще.

Обобщенията на резултатите са представени коректно и пълно, а акцентът върху препоръките за образователната практика и самооценката за проблемни зони и насоки на бъдеща работа, засилват доброто впечатление от цялостния дисертационен труд.

6. Научно-приложни приноси на дисертационния труд.

На основата на така предложената за защита, пред научно жури, дисертационна разработка и след прочита и, изразявам подкрепата си за предложената справка за научните и приноси. Те напълно отговарят на съдържанието на дисертацията, както и на направените анализи.

7. Мнения, препоръки и бележки.

Предвид изискването за съдържателен баланс между основните глави на изложението, при научни разработки от теоретико-емпиричен характер, с основание отбелязвам, че в структурно, езиково и техническо отношение цялата дисертация отговаря на изискванията за разработки от подобен род. След подробното ми запознаване с нея отчитам, че при представяне на резултатите, от проведеното изследване, докторантката показва лично

отношение, професионално-психологична компетентност и научна зрялост. Предложеният за рецензиране текст е научно обоснован и в съдържанието му не се установява наличие на плагиатство.

Заключение:

На основата на запознаването ми с дисертационния труд на *Десислава Пламенова Петрова* на тема: „*Подходи към ученето и емоционална интелигентност при юноши*“ и след споделената, в становището, положителна оценка за неговото съдържание, с убеденост предлагам на членовете на научното жури да присъдят на авторката и научната и образователна степен „доктор“ в Област на висшето образование: 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление: 3.2. Психология/ Педагогическа психология.

01.02.2021 г.
гр. Благоевград

Член на научно жури:
/доц. д-р Р. Манчева/